

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Велка Александрова Попова – Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология
докторска програма *Съвременен български език*

Автор: Васил Николов Стаменов

Тема: „Значението *свидетелственост* в съвременния български език“

Научен ръководител: доц. д-р Красимира Ангелова Чакърова – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед №РД-21-680/25.03.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури, а на първото заседание на научното жури – за автор на становище по осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Значението свидетелственост в съвременния български език“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология*, докторска програма *Съвременен български език*.

Представеният от Васил Стаменов комплект с материали е в пълно съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Той съдържа необходимите за процедурата документи. Приложени са 5 публикации по темата на дисертационния труд.

Васил Стаменов завършва специалността *Българска филология* през 2018 г. (бакалавърска степен) и специалността *Актуална българистика* през 2019 г. (магистърска степен), а от 2020 г. до 2023 г. е редовен докторант в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

След завършването на университета Васил Стаменов работи една година като учител по български език и литература (2020–2021 г.). От 2021 г. до 2023 г. той е хоноруван преподавател по български език като чужд в Департамента за езикова и специализирана подготовка на чуждестранни студенти към ПУ „Паисий Хилендарски“, а от есента на 2023 г. е асистент по съвременен български език във Филиала „Любен Каравелов“ в Кърджали на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Още от студентските си години Васил Стаменов сериозно се занимава с лингвистика като активен член на Лингвистичния клуб „Борис Симеонов“; през 2017 г. печели втора награда в студентската олимпиада по морфология на съвременния български език, организирана от Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“; през 2019 г. получава първа награда в XXI-та национална научна конференция за студенти и докторанти „Светът е разтворена книга“ за доклада си „Към въпроса за ядрените модификатори във функционално-семантичното поле на персоналността в съвременния български език. Релацията персоналност – свидетелственост“; през 2020 г. е отличен с първа награда в *Осмата международна конференция на младите учени – Пловдив 2020* за текста си „Към въпроса за категорията „рецептивност“ в съвременния български език“. Тези отличия са признание за отличната филологическа подготвеност и посветеността на Васил

Стаменов на науката за езика. В изследователската си работа той винаги е впечатлявал със своята самостоятелност, дисциплинираност, организираност, зрялост.

2. Актуалност на тематиката

Предложеният за обсъждане труд на докторанта Васил Стаменов „Значението *свидетелственост* в съвременния български език“ разглежда значима за съвременната лингвистика проблематика. За първи път в нашата научна традиция граматикализираното значение ‘свидетелственост’ е детайлно представено в термините на теорията за функционално-семантичните полета.

3. Познаване на проблема

Васил Стаменов отлично познава научната традиция в изследванията по проблематиката на дисертационния труд. Той с лекота се ориентира в сложната и многолика научна продукция, което му дава възможност да оцени адекватно постигнатото и да се насочи към разработването на белите полета. Теоретичната подготвеност и изключително задълбоченото познаване на проблема ясно се открояват в подхода на докторанта към цитираните източници, в който ясно прозират неговата самостоятелност, аналитичност и критичност.

4. Методика на изследването

Избрана е подходяща научна парадигма за разгръщане на конкретното проучване, което само по себе си е гаранция и за адекватността на получените резултати. В теоретичната база на изследването са залегнали идеите Пражкия структурализъм и на функционално-семантичната граматика. В работата са приложени методът на наблюдението, опозиционният метод, анкетното проучване, обобщението.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Представеният за обсъждане дисертационен труд е написан на 242 страници, структурирани в увод, пет глави, заключение, библиография и приложение. Цитирани са 266 източника на български, английски, руски, немски и френски език, което е свидетелство за отличната библиографска осведоменост на автора (259 заглавия на кирилица и 7 на латиница).

Рецензията труд „Значението *свидетелственост* в съвременния български език“ може да се определи като актуален и необходим, защото тематизира проблематика, която е дискуссионна и недостатъчно проучена в нашето езикознание. Още в началото на текста се маркират съществуващите основни тези относно природата на свидетелствеността в съвременния български език, като се отбелязва липсата както на единодушие за приемането ѝ като граматикализирано значение, така и на еднозначното ѝ категоризиране сред учените, които приемат съществуването на редове словоформи, представящи опозицията свидетелственост : несвидетелственост. Във връзка с това много рационално е избран подходът, при който се тръгва от проследяването на разбиранията на този сложен лингвистичен феномен в лингвистичната традиция и в съвременната българистика, и в този контекст е представена ясно и категорично отстояваната в труда авторска позиция, базирана на идеята на И. Куцаров, че граматикализираната свидетелственост може да се разглежда като част от двучленна морфологична категория (цит. по Бояджиев, Куцаров, Пенчев 1998: 364).

Основната цел на труда е да се верифицира формулираната още в увода работна хипотеза, че в съвременния български съществува двучленна морфологична категория „рецептивност“ (термин на Красимира Чакърва), основаваща се на привативната опозиция свидетелственост : несвидетелственост (с главно значение на немаркирания член дистанцираност).

Като положителна страна на труда още в началото бих искала да изтъкна, че тълкуването на съвременните езикови факти в хода на изложението е допълнено от анализ и на архаични форми. Този подход дава възможност на автора пълноценно да представи изследвания граматичен феномен.

В теоретичната база на изследването са залегнали постиженията на структурното езикознание и на функционално-семантичната граматика. В самото проучване умело и адекватно са комбинирани методът на наблюдението, опозиционният метод, анкетното проучване, обобщението.

Отношенията между свидетелските и несвидетелските форми в българския език са представени в термините на опозиционния метод, като при това за свидетелски в коментирания труд се приемат тези вербални форми, които съдържат морфемата -х-/-ш(е)- (Иванчев 1986, Александров 1987, Шаур 1989, Куцаров 2007), а като немаркирани със свидетелственост се разглеждат всички граматични образувания, несъдържащи флексията -х-/-ш(е)- (Куцаров 2013: 18).

При ексцерпирането на емпиричен материал от електронни медии, художествени и исторически произведения са използвани методът на наблюдението и методът на обобщението. А чрез пряката анкета се осъществява проучване на перцепцията на носители на български език на изказвания със свидетелски, неутралносвидетелски или преизказни форми,

Уводът дава оптимална представа за труда. Представени са адекватно обекта, предмета, теоретичната база, целта, конкретните задачи, работната хипотеза, изследователските методи, структурата. Очертано е мястото на проучването сред останалите работи, посветени на дискутираната проблематика. Направени са теоретични и терминологични уточнения и уговорки, които подготвят читателя за еднозначно възприемане на информацията в основните глави.

ПЪРВА ГЛАВА представя различните становища относно значението 'свидетелственост' в общотеоретичен план. ВЪВ ВТОРА ГЛАВА са коментирани съществуващите интерпретации на значението 'свидетелственост' в българската глаголна парадигма, а след направеното обобщение в края на главата е дадена авторската позиция по проблема. ТРЕТА ГЛАВА предлага преглед на историческите изменения в плана на изразяване и в плана на съдържание на формите от аористно-имперфектен тип. След това в ЧЕТВЪРТА ГЛАВА се преминава към описание на формално-семантичните и функционалните особености на свидетелските форми в СБЕ; анализирани са също така и резултатите от проведената за нуждите на проучването анкета, с която се цели да се проследи по как се възприемат свидетелските форми от съвременните носители на българския език, както и да бъдат проверени езиковите нагласи към степента на достоверност на информацията, представена с изречения, съдържащи различни глаголни словоформи. ПЕТА ГЛАВА е посветена на периферийните лексикални и синтактични модификатори на свидетелствеността. В хода на изложението след всяка глава следва обобщение. В ЗАКЛЮЧЕНИЕТО на свой ред са изведени и обобщени основните изводи от изследването.

Отлично впечатление предизвиква фактът, че докторантът оптимално се ориентира в сложната и противоречива мрежа на съществуващите идеи по проблема, като не се ограничава с отбелязването на предпочитанието си към един или друг автор, а във всеки един случай аргументирано извежда своята позиция. Трябва да се отбележи също така и прецизната и солидна емпирична верификация на работната хипотеза и на предложените модели. Специално бих искала да отбележа, че оценявам като белег на творческа зрелост включването на единици от т.нар. „отрицателен езиков материал“ като некнижовните

положителните относителни нерезултативни и резултативни свидетелски форми за следходност от вида: *ще тишех, щеше да тиша, ще бях писал, щеше да съм писал*, тъй като те не са използвани само като екзотичен илюстративен материал, а са разгледани в контекста на един по-общ модел, в контекста на който са потърсени и проекциите на определени тенденции в езика на съвременните носители на българския език.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Предложените за рецензиране дисертационен труд и публикации представят своя автор като отлично подготвен лингвист, който с лекота се ориентира в сложната и многолика научна продукция. Неговата самостоятелност е факт и при работата с теоретичните източници, и при анализирането, систематизирането и моделирането на езиковите явления, и при интерпретирането и обобщаването на резултатите от изследването.

По темата на дисертацията са предложени пет самостоятелни публикации, които са съдържателно разширени и доразвити в текста на дисертацията и биха могли да се определят условно като неотделими нейни части, които са достатъчно представителни за резултатите от цялостното дисертационно изследване.

7. Автореферат

Авторефератът в обем от 32 страници представя пълноценно и адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд, като при това се открояват ясно постигнатите в изследването резултати. Приносите са представени обективно. Положителни страни на текста са отличният научен стил, стегнатостта и аналитичността на изложението, максималната информативност и четивност.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Дисертационният труд на Васил Стаменов има несъмнено приносен характер както в теоретичен, така и в практически план. Пълноценното представяне на граматическия феномен *свидетелственост* би подпомогнало бъдещите проучвания върху поставената тема, а също така би обогатило практиката на преподаването и разширяването на учебното съдържание на учебната литература по морфология на съвременния български език.

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които отговарят на всички на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Те представляват оригинален принос за съвременната славистика и българистика.

Докторантът Васил Стаменов притежава задълбочени теоретични знания в изследователската проблематика, на която се е посветил. Впечатляват положително професионалните му умения за самостоятелно провеждане на научно изследване и за формулирането на ясни и непротиворечиви изводи.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Васил Николов Стаменов в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология докторска програма *Съвременен български език*.

30.04.2024 г.

Изготвил становището: .....

/проф. д-р Велка Попова/